

Kulturmiljö, identitet och karaktär Planprogram för Nytorgstaden

Planprogram för Nytorgstaden

SAMHÄLLE OCH UTVECKLING

**KUNGÄLVS
KOMMUN**

ADRESS Stadshuset · 442 81 Kungälv
TELEFON 0303-23 80 00
FAX 0303-190 35
E-POST kommun@kungalv.se
HEMSIDA www.kungalv.se

Innehåll

Områdesbeskrivning (karaktärisering)	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Kulturhistoriska värden och kvaliteter.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Slutsatser.....	9

Områdesbeskrivning (karaktärisering)

Nytorgstadens utgörs av bebyggelse uppförd mellan ca 1950-1990-tal, till största del bestående av flerbostadshus med inslag av service så som förskola och handel, vilken är koncentrerat till området runt Nytorget.

Nytorget inramas av två putsade byggnader uppförda under 1950-talet. Åt norr en byggnad i två våningar inrymmande handel, kontor och restaurang, tillkommen något senare än byggnaden åt öster, vilken är i tre våningar med bostäder övre plan och handel i bottenplan. Utmed fasaden åt torget löper en arkadgång, runt fönstren finns markiserna som syns i bilden nedan kvar. Handeln vid torget har avtagit och förändrats, likaså byggnaderna som genomgått tilläggsisoleringar men karaktären av torgmiljö är ännu tydlig, om än att .

Figur 1: Nytorget, äldre fotografi och i dag.

I Nytorgets sydöstra del står programområdets två högsta byggnader. Det nordligast belägna är Kungälv's första höghus, uppfört 1959 och vid tiden kallat Högfärdshuset. Det senare uppfört 1994. Det äldre är markant förändrat från ursprungligt utseende.

Figur 2: Fotografi över Nytorget med Kungälv's första höghus och till vänster handelshuset med markiser. (Uppgift om årtal saknas)

Figur 3: Höghuset vid Nytorget i dag

Väster om Uddevallavägen står en rad lamellhus varav de tre längst åt norr är uppförda omkring 1950 och de söder om under 1990-talet. De förstnämnda tilläggsisolerade och putsade.

Nordost om Nytorget står fem parallellt placerade lamellhus i tre våningar. Byggnaderna är uppförda 1953-54 i för tiden typisk tegelarkitektur med putsade burspråk. Tre av husen i rött tegel och två i gult, omväxlande. Varje byggnad har ett brott med mindre förskjutning i höjded där nivåskillnader i marken tas upp. De västligast belägna byggnaderna är utförda med en subtil vinkling. Några hus har garage med enskilda portar och ett par av husen har under senare år genomgått ombyggnationer där lägenheter och verksamheter inrättats i källarplan.

Byggnaderna har ursprungliga entrépartier i ek, tidstypiska balkonger med fronter i sinuskorregerad plåt och detaljer i smidesjärn. Fasadernas uppdelning med burspråk och materialvariation och balkongernas utformning signalerar en lekfullhet typisk för tillkomsttiden. Till skillnad från många av byggnaderna inom programområdet har dessa hus inte tilläggsisolerats. Takpannor (nu av betong), fönster och balkongfronter har dock bytts ut. Sammantaget har byggnaderna en bevarad karaktär av 1950-talets byggnadsstil och visar på tidens hantverksmässighet, innan bostadsbyggandet rationaliserades till en mer industriell nivå.

Figur 4: Port och balkonger på ett av de fem lamellbusen

Figur 5: Tegellamellbus på Ivar Claessons gata 11, observera garage i källarplan

Kvarteret runt Floraparken är uppfört under 1950-talets senare del och består av tre huskroppar i tre våningar. Byggnaderna är till skillnad mot de fem parallella lamellhusen uppförda i murad lättbetong som putsats. De är förändrade bl.a. genom tilläggsisolerade gavlar, fönsterbyten och modernare balkongfronter men ändå relativt välbevarade sett till helheten. Detaljer som avvikande kulör runt portar och trapphusfönster är tidstypiska element. Kvarteret bildar ett rum runt Floraparken, ett uttryck för det så kallade hus-i-park-idealet.

Figur 6: Del av kvarteret kring Floraparken

I det större perspektivet ingår programområdet som del i ett bebyggelsestråk som kan avgränsas mellan trädgårdsstadens villabebyggelse från 1930–40-talen i väster, Fontinbergets nordvästra sluttningar i söder, Trollhättevägen i norr och Fridhems 1960-70-talsbebyggelse i öster. Detta stråk med bebyggelse, huvudsakligen uppfört mellan 1945-65 på tidigare oexploaterad mark, är en tydlig årsring över Kungälv's framväxt under efterkrigstiden fram till miljonprogramsåren. Se figur 7.

Figur 7: Orange markering visar planprogramområdet, grön markering visar stråket med bebyggelse uppförd 1945-65 (rödmarkerade byggnader).

Utanför programområdet men i dess direkta närhet finns på Ivar Claessons gatas södra sida fem villor uppförda mellan 1920-41, ytterligare öster om står tio punkthus uppförda under tidigt 50-tal samt tre punkthus uppförda 1967. I anslutning till de sistnämnda husen planeras inom programområdet för nya punkthus.

Kulturhistoriska värden och kvaliteter

Det stora flertalet byggnader inom planprogramområdet bedöms vara förvanskade i olika grad. Ovarsamma tilläggsisoleringar och fönster- och dörrbyten har medfört att enskilda byggnader har förlorat en stor del av sin ursprungliga karaktär och charm, och förlängningen hela eller delar av sitt potentiella kulturhistoriska värde.

De fem flerbostadshusen norr om Ivar Claessons gata utgör det bäst bevarade exemplet. Byggnaderna har kvar sina ursprungliga tegelfasader och detaljer av smidesjärn i balkongfronter i tidstypiskt utförande. Även kvarteret som omsluter Floraparken har vissa bibehållna kvaliteter men är i högre grad förvanskade.

Det äldre höghuset vid Nytorget har genom kraftig omgestaltning förlorat sin ursprungliga karaktär och med det delar av sitt samband med 1950-talsbebyggelsen längre in i området. Huset är dock en stark symbol för det expansiva Kungälv under efterkrigstiden. Av den övriga torgbebyggelsen är trevåningshuset i torgets östra del bäst bevarat, ett fint exempel på flerbostadshus med handel i bottenplan typisk vid torgmiljöer från tiden.

Oaktat att enskilda byggnader förändrats och förvanskats är bebyggelsen och miljön i det större perspektivet med 1950-talets stadsplaneideal om hus-i-park, och med Floraparken som juvel, det tydligast bevarandevärda element som framträder. Programområdet bedöms därför i huvudsak besitta

kulturhistoriska värden av lokalhistorisk karaktär, då det visar på Kungälv's expansion runt mitten av 1900-talet.

Slutsatser

Nytorgstadens karaktär är å ena sidan något brokig, med blandade användningssätt och variation i den enskilda bebyggelsens tillkomsttid och utförande, å andra sidan relativt homogen sett i ett större perspektiv.

Enskilda byggnader med högt bevarandevärde saknas inom området. Det äldre punkthuset vid Nytorget har förvisso ett symbolvärde som en markör för det växande Kungälv, men är relativt kraftigt förvanskat. De fem parallella lamellhusen i tegel visar bitvis genuin 1950-talskaraktär och bör skyddas från ytterligare förändringar genom utformnings/varsamhetsbestämmelser i plan.

Bebyggelsemönstret och grönstrukturen är inte bara värdefull som en välbevarad representant för hus- i park-idealet och Kungälv's expansion, utan ger även mervärden i form av rekreation och genom den naturliga bullerdämpning som växtligheten medför. Floraparken bör för bibehållen kvalitet och avläsbarhet bevaras obebyggd i möjligaste mån.

Bebyggelsen kring Nytorget föreslås i planprogrammet i stor utsträckning att ersättas för att skapa en torgplats med bättre förutsättningar till handel och social samvaro. Att punkthuset och de två byggnaderna runt torget planeras att ersättas är i viss mån ett avbräck för 1950-talsmiljön men bedöms inte som omistligt för helhetsupplevelsen av området. Detta under förutsättning att befintlig torgmiljö ersätts med en ny, vilket planprogrammet föreslår. Trevåningshuset i torgets östra del är bäst bevarat och det är lämpligt att utreda om det kan införlivas med tillkommande torgbebyggelse.

1950-talets stadsplaneideal och hus-i-park-teorin i synnerhet är inte okritiserad inom dagens stadsplanering med tätare kvarter och blandstad som ideal. Områdets kulturhistoriska kvaliteter bedöms ha en relativt hög tålighet vid förtätning, under förutsättning att tillkommande bebyggelse tar hänsyn till den befintliga genom anpassning i skala och placering och inte minst gestaltning och material. Sammanfattningsvis bör områdets kulturhistoriska värden ses som en positiv tillgång som genom genomtänkt planering kan framhävas och utvecklas utan att för den skull förvanskas.

Påtalas ska att Bohusläns museum bör ges tillfälle att yttra sig i kommande samrådsskede.